

1.

“Əsas məqsədimiz karantin dövründə tədrisin davamlılığını təmin etməkdir”

Son günlərdə dünyanı bürüyən koronavirus pandemiyası ali təhsil sistemi qarşısında bir sıra təxirəsalınmaz vəzifələr qoydu. Tədris müəssisələrinin bağlanması ilə əlaqədar olaraq universitetlər yaranmış şəraitdə məsafədən təhsilin tətbiqi yolunu seçdi, təhsilin fasiləsizliyinin təmin olunmasını özünün prioritet vəzifəsi kimi həyata keçirməyə başladı. Bu prosesə Azərbaycanın ali təhsil müəssisələri də çevik adaptasiya olundular. Onlardan biri də son illər ali təhsil sisteminə yenilikləri, həyata keçirdiyi mütərəqqi dəyişiklikləri, təşəbbüsləri ilə diqqəti cəlb edən Mingəçevir Dövlət Universitetidir (MDU). Qeyd edək ki, ali məktəb məsafədən təhsilin geniş tətbiqinə karantin dövrünün ilk günlərindən başlayıb.

Mingəçevir Dövlət Universitetinin rektoru Şahin Bayramov “Azərbaycan müəllimi” qəzetinə müsahibəsində rəhbərlik etdiyi ali təhsil müəssisəsində bu sahədə görülən işlərdən və yeni təşəbbüslərdən danışdı.

- Pandemiya şəraitində ali məktəblərimizdə distant tədris davam edir. Mingəçevir Dövlət Universiteti bu yeniliklərə nə dərəcədə hazır idi? Rəhbərlik etdiyiniz ali təhsil ocağında məsafədən tədrisə keçid çətin olmadı ki?

- Təbii ki, koronavirus infeksiyası səbəbindən ölkəmizdə təlim və tədris prosesinin dayandırılması bütün ali təhsil

müəssisələri kimi MDU üçün də fərqli və ənənəvi olmayan fəaliyyət mexanizminin tətbiqini zəruri edib. İlk növbədə, qeyd etmək lazımdır ki, mövcud şəraitdə MDU-nun fəaliyyətini bütün əməkdaşların və tələbələrin evdə qalması şərtləri çərçivəsində qurmağa çalışırıq. Hesab edirik ki, yeniliklərə nə dərəcədə hazır olduğumuz hər şeydən öncə baş verən dəyişikliklərə adekvat reaksiya verə bilmək və mövcud resurslar nəzərə alınmaqla, çevik qərarlar qəbul etmək imkanlarımız ilə ölçülə bilər. Eyni zamanda, sözügedən hazırlığın səviyyəsini müəyyən edən amillər arasında həm professor-müəllim və inzibati-texniki heyət üzvlərimizin, həm də tələbə və magist-

ranlarımızın global pandemiya dövrünün şərtlərinə uyğunlaşmaq bacarıqları xüsusən əhəmiyyət kəsb edir.

Fikrimizcə, MDU ailəsinin bütün üzvlərinin məqsədyönlü fəaliyyəti və Azərbaycan Respublikasının Təhsil Nazirliyi tərəfindən göstərilən davamlı dəstək nəticəsində universitetimiz koronavirusla mübarizə şəraitindən irəli gələn yeniliklərə hazır vəziyyətə gətirilə bilər. Daha konkret desək, bütün mümkün on-line kommunikasiya alətlərindən istifadə sayəsində cari ilin mart ayının əvvəlindən başlayaraq, MDU-nun fəaliyyəti məsafədən idarəetmə modeli əsasında qurulub.

“Əsas məqsədimiz karantin dövründə tədrisin davamlılığını təmin etməkdir”

← Övvəli səh.1

Oruc MUSTAFAYEV

Məsafədən tədrisə keçid çətin olmadı

Nəticədə, bu vaxta qədər ənənəvi qaydada həyata keçirdiyimiz bütün istiqamətlər (idarəetmə, tədris, elm, maliyyə, kadr, tərəfdaşlarla iş və s.) üzrə cari fəaliyyətimizin təşkilində müasir informasiya-kommunikasiya texnologiyalarının geniş tətbiqinə nail olmuşuq.

Ötən dövr ərzində MDU Elmi Şurasının iclasları, rektorluq iclasları, fakültə elmi şuralarının iclasları, kafedra iclasları və digər çoxsaylı tədbirlər internet üzərindən online formatda keçirilib. Çevik kommunikasiya mexanizminin tətbiqi ilə, bütövlükdə MDU-nun normal fəaliyyəti təmin olunub, yuxarıda qeyd olunan istiqamətlər üzrə bütün məsələlər nəzərdə tutulan müddətlərdə və keyfiyyətdə həyata keçirilib. Bu dövrdə tələbə və müəllimlərin iştirakı ilə koronavirusla mübarizəyə dair bir neçə maarifləndirmə tədbiri, Elm gününə həsr olunmuş tələbə elmi konfransları, doktorantların elmi seminarı, 2016-cı ilin aprel döyüşlərinə həsr olunan konfrans və digər çoxsaylı tədbirlər virtual qaydada təşkil olunub.

Təbii olaraq, fəaliyyətimizin əsasını tədris təşkil edir və karantin müddətində əsas hədəfimiz tədris prosesində davamlılığın təmin edilməsindən ibarətdir. Məhz bu hədəfə çatmaq məqsədilə, malik olduğumuz bütün infrastruktur imkanlarını və kadr potensialını səfərbər etməklə, cari ilin 17 mart tarixindən etibarən MDU-da dərslərin online (“ZOOM”) platforması vasitəsilə və offline (Youtube kanalı üzərindən təqdim olunan “Videodərslər” vasitəsilə) rejimində təşkilinə start verdik. 2020-ci ilin 6 aprel tarixindən etibarən isə Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyinin birbaşa dəstəyi ilə universitetimizdə dərslərin “Microsoft Teams” platforması üzərindən təqdim olunan “Videodərslər” vasitəsilə) rejimində təşkilinə start verdik.

Eyni zamanda, alternativ tədris metodu qismində, professor-müəllim həyatımızın iştirakı ilə hazırlanan “videodərslər” MDU-nun Youtube kanalı vasitəsilə offline rejimində tələbələrə təqdim edilir. Belə ki, müəllimlərimizin ev şəraitində çəkdiyi “videodərslər” universitetin İnformasiya Texnologiyaları Mərkəzinin eməkdaşları tərəfindən ümumi formata uyğunlaşdırıldıqdan sonra MDU-nun Youtube kanalında yerləşdirilir. Bu metod tələbələrimizin “videodərslər”i konkret vaxtda deyil, onlar üçün uyğun olan istənilən vaxtda (həm də bir neçə dəfə) izləməsinə imkan verir.

Xüsusi qeyd etməliyə ki, hər üç məsafədən təhsil metodu alternativ tədris vasitələri hesab olunur və tələbələr üçün könnüllü əsaslarla tətbiq edilir. Belə ki, tələbələrimizin hər üç metoddan paralel olaraq faydalanması arzu olunur və tərfimizdən təşviq edilir. Bununla belə, tələbələrımız bu metodlardan birini və ya bir neçəsini seçməkdə tam sərbəstdirlər. Hər bir tələbə öz seçimini malik olduğu İT və internetə çıxış imkanları əsasında edir. Anoloji seçim imkanı akademik personal üçün də keçərlidir. Başqa sözlə, hər hansı bir müəllimimiz tədris etdiyi fənnin məzmununa və xüsusiyyətlərinə daha çox uyğun gələn metodu və ya metodları sərbəst olaraq özü seçir.

Bəhs etdiyimiz hər üç metod vasitəsilə keçirilən dərslərin təşkil və monitorinqi Tədris şöbəsi, dekanlıqlar və tyutorlar tərəfindən həyata keçirilir. İlk təhlillərimiz göstərir ki, hazırda hər üç metod üzrə götürüldükdə, MDU-da müəllimlərin 90%, tələbələrin 80%-dən çoxu, 2019/2020-ci tədris ilinin yaz semestrində tədris olunan fənlərin isə 100%-i məsafədən təhsilə cəlb olunub. Yaxın günlərdə tədris prosesinin əhatəliliyinin bir qədər də artırılmasını və MDU tələbələrini ən azı 90%-nin məsafədən təhsilə cəlb olunmasını gözləyirik.

Konkret rəqəmlərlə ifadə etsək, cari ilin 17 mart - 15 aprel tarixləri çərçivəsində cəmi 20 dərslər günündə MDU-da “ZOOM” platforması üzərindən, ümumilikdə 671 online dərslər keçirilib. Bundan başqa, 6-15 aprel tarixləri çərçivəsində cəmi 8 dərslər günündə “Microsoft Teams”

Şahin Bayramov:
“MDU-nun həm akademik heyəti, həm də tələbələri çox qısa bir zamanda məsafədən təhsilin fəal iştirakçısına çevrilə bildilər”

platforması üzərindən, ümumilikdə 413 məsafədən dərslər təşkil olunub. Başqa sözlə, sonuncu platforma üzrə gündəlik orta hesabla 50 dərslər təqdim olunub.

MDU müəllimləri tərəfindən hazırlanan, ümumilikdə 500-dən artıq “videodərslər” tələbələrə istifadəsinə təqdim edilib. Youtube kanalından əldə etdiyimiz məlumatlara əsasən, həmin “videodərslər” ümumilikdə 60 min dəfədən çox izlənilib.

Tələbələrımız dərslərdə passiv iştirakçı qismində iştirak etmirlər

- MDU-nun tələbələri bu formatda tələbə dinləyicidir, yoxsa həm də dərslərə (imtahanlara) hazırlaşır?

- Qeyd etdiyimiz kimi, “Microsoft Teams” və “ZOOM” platformaları üzərindən təşkil olunan dərslərimiz interaktiv formatda keçirilir və dərslərin məzmunu ənənəvi auditoriya dərslərindən çox az fərqlənir. Belə ki, tələbələrımız bu dərslərdə yalnız müəllimi dinləyən passiv iştirakçı qismində iştirak etmirlər. Əksinə, dərslərə qoşulan istənilən tələbə real rejimində mövzu ilə bağlı fikir bildirmək və suallar vermək imkanına malik olur. Təbii ki, ayrı-ayrı fənlər üzrə dərslərin məzmunu və təşkil xüsusiyyətləri fərqli ola bilər.

İstənilən fənn üzrə mövzuları həm müəllimlərin, həm də virtual dərslər vasitəsilə mənimsəyən, bununla da, nəzərdə tutulan bilik və bacarıqları qazanan tələbə həmin fənn üzrə aralıq və yekun qiymətləndirmədə iştirak etmək imkanına malik olur.

Hazırda universitetimizdə tədris olunan fənlər üzrə qiymətləndirmənin aparılması və imtahanların təşkilində konkret qərarlar yoxdur. Belə ki, mövcud qanunvericiliyə görə ölkəmizdə tədris prosesinin başlama və bitmə müddətləri Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti tərəfindən müəyyən edilir. Bu səbəbdən də, postkoronavirus dövründə ali təhsil müəssisələrində tədris prosesinin hansı müddətlərdə və formatda keçirilməsinə dair müvafiq qərar verildikdən sonra fəaliyyətimizi Azərbaycan Respublikasının Təhsil Nazirliyi tərəfindən təqdim olunaacaq müvafiq təlimatlar əsasında qurmağı nəzərdə tuturuq.

Tədris prosesinə fərqli məzmun, müasir forma və yeni xarakter

- Distant tədris MDU-nun tələbələri və akademik heyəti üçün nə kimi effekt və töhfələr verir? Yəni, universitet həyatına nə kimi yeniliklər gətirdi?

- Hesab edirik ki, uzunmüddətli perspektiv üçün distant tədrisin MDU-nun tələbələri və akademik heyəti üçün hansı effektlər və töhfələr verməsi barədə danışmaq indiki mərhələdə tezdir. Bunun üçün tərfimizdən hərtərəfli təhlillərin aparılması və çoxamillli qiymətləndirmələrin yerinə yetirilməsi lazım gələcəkdir. Amma, qısamüddətli dövr üçün bu mövzuda ilkin müşahidələrimizə əsaslanan ümumi dü-

şüncələrimizi səsləndirə bilərik.

Şübhəsiz ki, mövcud şəraitdə məsafədən təşkil olunan tədris universitetimizin həyatına əhəmiyyətli yeniliklər gətirib. Ən mühüm yenilik qismində tədris prosesinin əsas iştirakçıları olan müəllim və tələbələr arasında müasir kommunikasiya alətlərinin tətbiqinə qeyd etmək istərdim. Məhz həmin kommunikasiya alətləri tələbə-müəllim münasibətlərinə, bununla da bütövlükdə universitet üzrə tədris prosesinə fərqli məzmun, müasir forma və yeni xarakter gətirmiş oldu.

Distant təhsil metodlarının tətbiqi MDU-nun elektron tədris resurslarının (mühazirə mətnləri, təqdimatlar, “videodərslər”, dərslilər, əlavə materiallar və s.) kəmiyyət və keyfiyyət baxımından artırılması istiqamətində apardığımız işləri ciddi şəkildə sürətləndirmiş oldu. Eyni zamanda, akademik heyət üzvləri ən son tədris texnologiyaları və müasir təlim metodları ilə daha yaxından tanış olmaq üçün əlavə imkanlar qazanmış oldular.

Paralel olaraq, həm professor-müəllim və inzibati-texniki heyət üzvlərimizin, həm də tələbələrimizin informasiya-kommunikasiya texnologiyaları sahəsindəki bilik və bacarıqlarının üza çıxarılması, eləcə də həmin bilik və bacarıqların artırılması üçün zəmin yaratmış oldu. İlk müşahidələrimiz bu dövrdə MDU ailəsi üzvlərinin rəqəmsal alətlərdən istifadə, internet resurslarından faydalanma və sosial şəbəkələrdə iştirak aktivliyinin artması fikrini də irəli sürməyə imkan verir.

Strateji kontekstdə, qısa müddət ərzində məsafədən tədrisin tətbiqinə başlanılması regionda yerləşən ali təhsil müəssisəsi olaraq MDU-nun malik olduğu müqayisəli üstünlükləri, universitetimizin distant təhsil sahəsindəki potensialını, eləcə də MDU-da təkmilləşdirilməsinə və inkişaf etdirilməsinə ehtiyac olan bir sıra komponentləri nümayiş etdirmiş oldu.

Pandemiya distant təhsilin məzmununa

və missiyasına dəyişikliklər gətirdi

- Müşahidələriniz necədir - distant tədrisdə nə dəyişdi və onun gələcəyi necə olacaq? Sizin fikirlərinizi eşitmək maraqlı olardı.

- Hər kəs tərəfindən qəbul edilən həqiqətdir ki, qlobal pandemiya distant təhsilin əhəmiyyətini ciddi şəkildə artırmaqla dünya ali təhsili qarşısında yeni çağırışlar yaratmış oldu. Hazırda ali təhsil ekspertləri və bu sahədə çalışan praktiki mütəxəssislər postpandemiya dövründə beynəlxalq ali təhsil məkanında müşahidə olunaacaq trendlər barədə müəyyən mülahizələr və proqnozlar irəli sürürlər. Təbii ki, bu vaxta qədər də dünyanın bir sıra ölkələrinin qabaqcıl universitetlərində distant təhsil sahəsində bəlli bir təcrübə formalaşmışdır. Lakin ilkin müşahidələr göstərir ki, bütün dünyanı əhatə edən pandemiya distant təhsilin məzmununa və missiyasına əhəmiyyətli dəyişikliklər gətirmiş oldu.

yətli dəyişikliklər gətirmiş oldu.

Nəzərə almaq lazımdır ki, sadəcə desək, bu vaxta qədər olan mövcud beynəlxalq təcrübə distant təhsilin, əsasən “universitet - evlər” formulu çərçivəsində həyata keçirilməsinə əsaslandırdı. Başqa sözlə, distant tədrisin tətbiqi və idarəedilməsi universitetin inzibati binasında yerləşən və müvafiq avadanlıqlarla təchiz edilmiş xüsusi ofislərdən və mərkəzlərdən həyata keçirilirdi. Daha konkret desək, professor özünün “virtual tələbəni” ilə əsasən universitetdən əlaqə saxlayırdı. Karantin müddətində tətbiq edilən distant təhsil texnologiyaları isə obrazlı desək, bütünlükdə “evlər - evlər” konseptini aktuallaşdırmış oldu. Başqa sözlə, distant tədris prosesinin bütün iştirakçıları “virtuallaşmış” oldular.

Digər mühüm məqam isə sözügedən prosesin miqyası və əhatəlilik dərəcəsi ilə bağlıdır. Bu vaxta qədər, bir tərəfdən hər hansı milli ali təhsil sisteminin subyekti olan universitetlərin yalnız bir neçəsi ənənəvi təhsillə yanaşı, distant təhsil xidmətləri də təklif edirdi. Digər tərəfdən isə, konkret universitet üzrə distant təhsilə cəlb olunan müəllimlərin və tələbələrin sayı universitet üzrə müəllimlərin və tələbələrin ümumi sayında, əsasən çox az xüsusi çəkiyə malik olurdu. Karantin dövründə isə bu kontekstdə tamamilə başqa mənzərəni müşahidə edirik. Belə ki, hazırda ekrana milli ali təhsil sistemlərində əsasən, bütün universitetlər distant təhsil xidmətləri (müvafiqəti olsa belə) göstərməyə başlayıblar. Beləliklə, konkret universitet üzrə əsasən, bütün müəllimlər və tələbələr distant təhsilin iştirakçısına çevriliblər.

Ümumiləşdirərək desək, ali təhsilin ümumi xəritəsində birbaşa və dolayısı ilə yer alan bütün subyektlər (universitetlər, müəllimlər, tələbələr, inzibati-texniki heyət üzvləri, tərəfdaşlar və s.) karantin dövründə distant tədrisi “dadmış” oldular.

Bütün bunlar onu deməyə əsas verir ki, beynəlxalq ali təhsil məkanında və ekrana milli ali təhsil sistemlərində ortamüddətli və uzunmüddətli perspektivdə distant təhsilin məzmunu, strukturu və statusu əhəmiyyətli dərəcədə dəyişəcəkdir.

Paralel olaraq, müvafiq xidmətlər üzrə tələb və təklifin dəyişməsi fonunda qlobal ali təhsil bazarında distant təhsilin xüsusi çəkisinin artmaqda davam edəcəyini proqnozlaşdırmaq olar. Bir daha vurğulamaq lazımdır ki, qeyd olunanlar ilkin təəssüratları və gələcəkdə aparılacaq daha detallı və sistemli təhlillər distant təhsilin potensial inkişaf trayektoriyaları üzrə əsaslandırılmış və daha konkret fikirlərin irəli sürülməsinə imkan verəcəkdir.

Yekun olaraq, hesab edirik ki, qlobal arenada və iştirakçı olduğumuz Avropa Ali Təhsil Məkanında (EHEA) baş verəcək dəyişikliklərə həm Azərbaycan Respublikasının Təhsil Nazirliyi, həm də universitetlərimiz tərəfindən veriləcək adekvat reaksiya sayəsində milli ali təhsilimizin növbəti mərhələdə davamlı inkişafını təmin etmək mümkün olacaqdır.

Azərbaycanın tətbiq etdiyi model beynəlxalq miqyasda nümunə kimi göstərilir

- Sonda əlavə etmək istədiyiniz fikirlər varsa buyurun.

- Əlavə olaraq bildirmək istərdik ki, Prezident İlham Əliyevin birbaşa rəhbərliyi ilə qlobal pandemiya qarşı mübarizədə sahədə ölkəmizdə həyata keçirilən sistemli qabaqcıl və preventiv tədbirlər Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatı və beynəlxalq ictimaiyyət tərəfindən yüksək qiymətləndirilir. Qürurverici haldır ki, ölkəmizin bu sahədə tətbiq etdiyi model beynəlxalq miqyasda nümunə kimi göstərilməyə başlayıb. Bütün bunlar hər birimizdə əminlik yaradır ki, dövlətimiz tərəfindən həyata keçirilən zəruri tədbirlər və xalqımızın göstərəcəyi həmrəylik sayəsində tezliklə koronavirus infeksiyasına birlikdə qalib gələcəyik.